

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Проблема виховання підростаючого покоління завжди була актуальною для людського суспільства в будь-яку історичну епоху. Сучасна освітня практика, на жаль, не приділяє достатньої уваги організації виховного процесу. Виховання особистості дитини сприймається багатьма як сам собою зрозумілий процес, і спеціально його організовувати не потрібно. Але, загострення проблем соціалізації дітей, їх самовизначення в житті змушують педагогів повному поглянути на організацію виховного процесу в широкій освітній практиці. Це, у свою чергу, вимагає гарної професійної підготовки вихователів, розуміння ними своєї ролі і ступеня впливу в становленні особистості, визначення своєї педагогічної позиції в діяльності. Розвиток Я-концепції у педагога передбачає об'єктивне самосприйняття і здатність до рефлексії. Кожна людина за умови позитивного самовиховання відчуває себе більш задоволеною, підвищується її впевненість в собі, продуктивність і ефективність її роботи. Саме у вищому навчальному закладі особистістю активно осмислюються базові професійні якості, які закладаються в процесі навчання.

Фахова готовність – це перш за все рефлексивна компетентність. Рефлексія становить основу професійної діяльності вихователя: постановку педагогічних цілей і завдань; вибір і застосування технологій впливу на вихованців; контроль і самооцінку в побудові відносин із дітьми й батьками; аналіз розвитку своєї професійної діяльності й власного особистісного росту.

Сутність рефлексії, її механізми, процеси, методологічні, теоретичні, експериментальні й прикладні проблеми, висвітлені в дослідженнях С.Ю. Степанова, М.А. Віслогузової, Ф.Б. Сушкової, Ю.М. Швалба, Т.М. Щербакової, Н.О. Посталюк, Р.В. Павелків, І.П. Раченко, І.Н. Семенова та ін.

При дослідженні рефлексії в професійній діяльності вихователя, ми виходили із розуміння того, що дане поняття у вузькому змісті – це вміння суб'єкта освітнього процесу аналізувати свою професійну діяльність, вносити в неї корективи й видозмінювати відповідно до особливостей професії; це вміння особистості зіставляти свої особисті й професійні дії з думкою своїх колег, вихованців, батьків. У широкому змісті рефлексія – це одна зі специфічних характеристик професійної самосвідомості вихователя, яка складається з когнітивного, мотиваційно-емоційного та поведінкового компонентів.

Проведене нами констатувальне дослідження, виявило наявність у випускників рясну кількість проблемних тенденцій. Аналізуючи отримані нами результати за порівнянням мір центральної тенденції (середнє арифметичне), середніх значень за критерієм Н-Краскала-Уоллеса та U-Манна-Уїтні, а також проведеного факторного та кореляційного аналізів, можемо говорити про деякі негативні тенденції в змінах якостей, що ними мав би володіти майбутній

вихователь. Це незадовільна динаміка руху показників рефлексивності. Середні показники «самоінтересу» та «ставлення інших» поєднуються з низьким «самокерівництвом» досліджуваних. На фоні заниженої самоповаги та низької самовпевненості, у студентів наявний страх того, що інші оцінюють їх негативно. Студентам притаманно: висока авторитарність, переоцінка власних можливостей, нездатність до емоційної саморегуляції, зростання показників тривожності, зростання шкали догматизму, наявна схильність до зовнішнього локусу контролю, наявна низька мотивація до досягнення успіху. Отримані результати, свідчать про необхідність корекційно-розвивальних засобів протягом навчання у вищому навчальному закладі.

На основі узагальнення теоретичних і експериментальних досліджень були визначені наступні *психологічні умови* розвитку професійної рефлексії у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: 1) *рефлексивне середовище* (тобто, створення умов, в яких можуть здійснюватись: процедури самоаналізу поведінки; цілеспрямовані вправи на рефлексію власних психічних станів і процесів та комунікативних процесів; 2) *зворотний зв'язок* (створення якого забезпечується різноманітними формами рефлексії; позитивною атмосферою; критичним відношенням до власної особистості та ін.); 3) *моделювання професійних ситуацій* майбутньої професійної діяльності; 4) *актуалізація суб'єктності* студентів (через активні методи навчання). Перелічені умови дозволяють активізувати рефлексивні процеси, які відбуваються у свідомості.

На наш погляд, успішно реалізувати ці умови можна в ході роботи зі студентами під час тренінгу.

Література:

1. Вачков И.В. Психология тренинговой работы: Содержательные, организационные и методические аспекты ведения тренинговой группы / И.В. Вачков. — М.: Эксмо, 2007. — 416 с. — (Образовательный стандарт XXI).

2. Подосинников С.А. Психологические факторы становления профессионального самосознания у студентов: автореф. дис - канд. психол. наук / С.А. Подосинников. — М.: 2003. — 19 с.

Сидоренко Е.В. Технология создания тренинга. От замысла к результату/ Е.В. Сидоренко. — СПб.: Издательство «Речь ООО «Сидоренко и Ко», 2007 — 336 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>